

Eminentissimi Ac Reverendissimi Domini, D. Joannis Baptistæ, Cardinalis De Luca, Theatrum Veritatis Et Justitiæ, Sive Decisivi Discursus

Ad Veritatem Editi In Forensibus Controversiis, Canonicis & Civilibus, in quibus in Urbe Advocatus, pro una partium scripsit, vel Consultus respondit ; Cum Indicibus Argumentorum, Causarum ac Rerum luculentissimis. Opus Tam Judicibus, Quam Causarum Patronis, atque omnibus in utroque Foro ...

Pars I. De judiciis & judicialibus. Hoc est de Sententia & re judicata, Executione, Attentatis, Judice, Notario, Advocatis, Procuratoribus, Expensis, & aliis ad materiam judiciorum. Pars II. Relatio Romanæ Curix forensis, ejusque Tribunalium, & Congregationum

**Luca, Giovanni Battista de
Coloniae Agrippinae, 1691**

Disc. XXXIV. De aliis actis, qui fiant inter probationes, & sententiam, vel decretum, pro compilatione processus.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-74090](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-74090)

ralitatibus, vel cum aliquibus doctrinis indefinite procedere.

Præterea dari solet duplex illiquiditas seu incertitudo, que liquidatione seu certificatione indigeat; Una scilicet quoad substantiam; Et altera quoad pretium; Ut præsertim pro frequentiori praxi contingit in liquidatione fructuum perceptorum ex aliquibus bonis, quoniam adest prima incertitudo super eorum qualitate; & quantitate, Hisque firmatis, adest altera super pretio, quod in dies & tempora ut supra notabiliter variari solet. Hinc proinde hæc materia liquidationis fructuum, reputatur difficilis probationis, & per consequens etiam levioris, ac præsumptæ probationes admittuntur, recurriendo ad instrumenta locationum, vel ad libros gabellarum, sive ad id quod fructaverint prædia adjacentia, cum similibus argumentis, cum quibus procedi solet. *Buratt. & add. decis. 173. Ottob. dec. 166. Duno. et. decis. 672. Bich. decis. 495. & 503. decis. 201. par. 10. rec.*

Hujus etiam incertitudinis, seu illiquiditatis, majores quæstiones haberi solent, in materia ascurationum, tam super valore mercium, quam etiam super qualitate loci, qui attendi debeat pro eorum æstimatione, an scilicet ille, a quo, vel ille ad quem, vel medius, ut in sua sede advertitur, idèd que laudatur conventionalis taxa ab initio ad hujusmodi inextricabiles quæstiones dirimendas, *tit. de credito disc. 106. cum plur. seqq.*

Idemque in societatis seu negotiis socialibus super liquidatione lucrorum, unde propterea verisimiles Partium conventiones, vel taxæ ab initio laudantur, ut in usurarum ac societatum sedibus advertitur cum similibus, *tit. de usur. & tit. de societ. offic. pluries.*

In casu demum discordiæ peritorum, procedi etiam solet cum regula, quæ habetur in testibus, quod scilicet in majori summa inest minor, in qua dicuntur concordēs; Undè propterea, si (ex. gr.) unus peritus æstimat seu liquidat in decem, & alter in quindecim, tunc in minori summa decem dicuntur concordēs, ideoque in ea sequi potest condemnatio, cum non debeat illud plus, quod est illiquidum, impedire partem liquidam; in qua verificatur concordē iudicium. *Merlin. decis. 246. add. ad Gregor. decis. 558. Ciriac. contrav. 159. qui varias refert opiniones; & est materia arbitraria pro stylis, vel facti circumstantiis.*

De aliis actis inter probationes, & sententiam, vel decretum, pro compilatione processus.

SUMMARIUM.

- 1 **N**ON datur terminus particularis ad reprobandum testes, dum continetur in remissoria, cujus terminus est communis utrique parti.
- 2 De publicatione post factas probationes, & an sit de substantia iudicii.
- 3 Post publicationem non admittuntur novæ probationes per testes.
- 4 De primo, & secundo beneficio concedi solito ad hunc effectum.
- 5 De conclusione in causa.
- 6 Quod non sint in usu in Curia isti formales actus publicationis, & conclusionis.

- 7 De foro Capitolino.
- 8 De eodem de quo num. 6. circa non usum publicationis.
- 9 Et de non usu conclusionis ut scripturae semper, & quodcumque produci valeant.
- 10 De compulsoria.
- 11 De modo recipiendi scripturas productas post causam instructam.
- 12 Monentur Episcopi, & alique Indices fori ecclesiastici quomodo procedere debeant.
- 13 De terminis substantialibus sine quibus sententia est nulla.
- 14 De illorum sanatione, quando intrer.
- 15 De materia declarationis circa usum.
- 16 Quare in Curia ea sit rara, & qualis sit eius praxis.
- 17 Damnatur usus respondendi positionibus, & quando, & quomodo servari deberet.
- 18 De citatione ad sententiam, sine qua ea est nulla.
- 19 Quomodo concipi debeat.
- 20 De stylo Hispaniarum, ut conclusio in causa stet loco hujus citationis.
- 21 Quare in causis de partibus sententia soleant esse nulla.
- 22 De circumductione citationis, & de differentia in Curia, & extrâ.
- 23 Quare etiam extra Curiam ista nullitas non de facili vincatur, & de praxi producendi scripturas extra Curiam.
- 24 De citatione ad sententiam ad primam cum continuatione, quantum se extendat.
- 25 Quod in Curia non admittatur stylus Tribunalium secularium circa dictam continuationem.
- 26 De stylo Curie circa terminum pro servato, & in quo differat à dicto alio stylo.
- 27 De eodem de quo num. 25.
- 28 Citatio ad sententiam non requiritur parte præsentē, quod declaratur.
- 29 An subsistatur citatio pro eadem die.
- 30 De pluribus casibus, in quibus citatio prædicta non requiritur.
- 31 Quid in Congregatione Baronum.
- 32 Quando constat de negativa citationis.

DISC. XXXIV.

FActis hinc inde probationibus, tam super iis, quæ concernunt merita causæ, quam super diffinitione probationum, quæ per unam Partem factæ sint, quarum exclusioni, vel reprobandi altera Pars incumbat cum testium præsertim exceptionibus, vel repulsa, & super qua, Curie stylus est, non dandi terminum, vel remissoriam distinctionem, sed quod terminus, vel respectivè remissoria sit utrique Parti communis, ad probandum, ac ad reprobandum respectivè, ut ita quo magis fieri potest, litigantium calumniis, ac inanibus dilationibus occurratur, supra disc. 31. & sequi.

Juxta juris communis ordinem judicarium servandum in causis ordinariis, (de quibus hucusque est sermo,) devenitur ad publicationem; quæ prævia citatione alterius Partis, regulariter necessaria est, quando stylus illius necessitatem non tollat; Eaque ad instantiam eius, cujus interest processum compleri, atque causam expediri, fit cum decreto Judicis; Quamvis enim non sit de substantia iudicii; Attamen servari solet. *Farinac. de test. quest. 75. Rovit.*

75. *Rovis. pragm. 11. de ordin. judic. & pragm. 77. de off. s. Consil.*

3 Ea verò sequuta præclusa est via ulterioris probationis per testes; Nisi beneficium restitutionis in integrum, in personis, vel in causis privilegiatis id concedat; Atque in utriusque Sicilia regnis, per aliquas illorum leges particulares, super ea provisum est, concedendo primum, ac etiam secundum beneficium, & super quibus non defuerunt scriptores, qui particulares tractatus ediderunt, *Imbrian. de primo & secundo beneficio. Muscatell. in prax. & alii Practici passim.* Idque præsertim in nostro citerioris Sicilia Regno, magnas moras parere solet, atque calumniarum, & subterfugiorum esse fomentum; Undè propterea, pro recordatione meæ adolescentiæ, in qua aliquam illorum Tribunalium praxim gustare licuit, continuè videntur quæstiones super hujusmodi, primi & secundi beneficii concessionibus, adeo frequentiores, ac majores ibi audiuntur quæstiones beneficiorum, quam in Dataria Apostolica, quæ magnam partem beneficiorum ecclesiasticorum Orbis catholici providet; Atque praxis quandoque docet, quod aliqui exteri, qui illis judicaturis præponuntur, utpote in regione non versati, neque hujusmodi terminorum notitiam habentes, putare solent, quod eis concessum sit, Datarii, vel Episcopi munus exercere, & ecclesiastica beneficia concedere, istaque simplicitas pro joco, per illorum Practicorum ora volitare solet.

5 Sequuta verò publicatione, pariformiter cum decreto Judicis, prævia citatione Partis, devenitur ad conclusionem; Istoque intermedio tempore fieri, seu parari solent illæ probationes, quæ resultent ex scripturis, quarum productio in hoc tempore conceditur, denegatur autem post conclusum in causa; Undè propterea pro diversis Tribunalium stylis, magnæ haberi solent, quæstiones, quæ notabiles parant moras, super eadem specie restitutionis in integrum, vel super aliqua justa causa ob quam, scripturæ recipi debeant, vel super modo receptionis. *de conclusione Capyc & adden. decis. 1. Rovis. pragm. 13. & 14. de ordin. judic. & pragm. 77. de off. s. Consil. Add. ad vestr. lib. 7. cap. 1. Muscatell. in prax. Gregor. & add. decis. 140.*

7 Itas autem formalitates (commendabiliter quidem,) Curia Romana rejicit, præsertim verò in Tribunalibus Rotæ, Camera, Auditoris Camera, Thesaurarii, & Vicarii, in quibus causæ Curiales proprie aguntur; Dum forus Capitolinus qui aliquas antiquas juris civilis formalitates, vel superstitiones circa ordinem judicarium adhuc retinet, dici non meretur Tribunal Curie Romanæ, id est Papæ, sed potius Tribunal particulare Romanæ Civitatis, cuiusque civium & incolarum, quorum etiam respectu, ad causas inferiores, vel inter populares, pro frequentiori praxi restrictum videtur, ut in *relatione Curie* in eius rubrica advertitur. *in relatione Curie disc. 37.*

8 Siquidem, quoad probationem faciendam per testes, ut supra in eius rubrica advertitur, *supra disc. 37. & sequ.* difficultas non consistit in hac formalitate publicationis verbalis, cujus praxis non habetur, sed in publicatione reali & de facto, quia nempe formiter didicita sint testificata, eaque ita discussa, ut in ea Parte, quæ post hujusmodi, discussionem, ad novos testes inducendos recurrere fatagat, probabilis urgeat suspicio subornationis, ex ibi deductis, & sic spectato effectu legis, non autem formalitate, vel solemnitate actorum.

Ita pariter, circa aliam speciem probationis per scripturas, quoniam eas quancumque producere licet, quoties causa seu instantia adhuc duret, quia nempe ad sententiæ diffinitivæ formalem publicationem, adhuc deventum non sit; Et sic pariter spectato effectu, non curatis hujusmodi formalitatibus, quoniam ubi scripturæ habeantur in promptu, atque exhibeantur, adeo ut Judex promptè de illarum relevantia cognoscere valeat, nunquam per actorum formalitates, quoties causa sit adhuc integra, quod scilicet dici non valeat, quod Judex eius officio jam functus esset, via veritati panditur.

Undè propterea, frequens, & quotidiana praxis docet, quod ubi causa jam instructa, & sufficienter discussa, Judex determinatus subscribat scedulam sententiæ, illamque tradat Notario publicandam; Adhuc tamen si casus præbeat, quod res sit integra, quia nempe Notarius, Vel ex mandato eiusdem Judicis, Vel ex alio accidenti, ad publicationis perfectionem non devenit, adeo ut res integra dici valeat; Tunc præsertim in Tribunali Auditoris Camera, Judex adhuc apertas retinet aures, & oculos, ut audiat nova motiva, sive ut videat relevantiam scripturarum, quæ de novo exhibeantur, atque cognita relevantia, parvipendi seu lacerari solet illa scedula jam subscripta, sed potius sententiari vel decerni ad favorem alterius Partis.

Solumque iste status causæ, jam instructæ, in nimia consideratione haberi solet, ac debet, in casu quo scripturæ non habeantur promptè, sed petatur compulsoria specialis pro illarum extractione, quæ adinstar remissoria, secum trahit dilationem, quod scilicet, ob suspicionem calumniæ, quæ præsumitur, quando in hoc causæ statu ista petitio fiat, quandoque id denegari solet, & quandoque concedi, pro Judicis arbitrio; juxta singulorum casuum circumstantias, ex quibus illud regulandum est; Præsertim ex qualitate sumi veritatis, & an accedat causa, quæ justè illam moram excuset, quia nempe essent jura, quorum notitia de novo verè supervenerit; Et in summa juxta illas regulas, & considerationes, quæ habentur superius insinuatæ, in materia remissoria, cum isti termini parificentur, atque cum eisdem regulis metiantur, *suprà disc. 28. & 31.*

Prout etiam, in scripturis, & juribus, quæ absque necessitate compulsoria, in hoc statu ita serò exhibeantur, cautè, & circumspèctè proceditur super illorum admissione, ita & taliter, quod per eam sequi non dicatur circumscriptio alicujus decreti, jam facti, sive citationis ad sententiæ, cujus terminus pro servato habitus adhuc duret, juxta ea quæ infra in hoc eodem discursu, super ista circumscriptio habentur, ut ita scilicet integrum sit Judici inspicere de relevantia hujusmodi scripturarum, eaque cognita, super federe in expeditione causæ, atque Partes denuò audire, sin minus, ad expeditionem devenire.

De ista verò praxi Curie, moniti esse debent Episcopi, & Vicarii generales, alique Judices fori ecclesiastici, utpote procedere debentes, cum praxi, & stylis eorum Curie Metropolitanæ, ad quam, in gradu appellationis, causæ devolvendæ sunt, non autem cum stylis Tribunalium sæcularium regionis, ita se involvendo in hujusmodi inutilibus formalitatibus, quæ pro frequentiori praxi non deserviant, nisi pro calumniarum fomento.

Et quamvis eadem Curia, ad huc hujusmodi formalitatum, vel Judicialium aliquas retineat re-
 13 liquas, super necessitate scilicet in causis ordinariis servationis terminorum substantialium, qui immutato verborum cortice, complicant easdem juris solemnitates libellandi, articulandi, publicandi & concludendi, &c. ad eod ut sententia lata in iudicio ordinario istis terminis non servatis, nulla reputetur. *Mantic. dec. 254. num. 1. add. ad Buratt. dec. 337. & supponitur apud allegatos proxime infra.*

Attamen (spectato effectu) id nullas praestat
 14 moras, minusque producit illa praedicta, quae ex dictis formalitatibus resultare solent, dum per illam Apostolicam Constitutionem, quae *Innocentiana* dicitur, principaliter edita pro tribunali Rotae, extensa quoque ad alterum Auditoris Camerae, conceditur illorum sanatio in eadem citatione ad sententiam; Quoties tamen illi de facto servati sint sed male, ad eod ferè unquam, vel nimium raro iste defectus obstat.

Cum duplici tamen declaratione, ista sanatio procedit; Primum nempè quod iidem termini jam servati sint, juxta formulas, quae pro tronum instructione, per Modernos Praeticos registrantur, ad eod sanatio suffragetur ad tollendos defectus, qui in eorum mala servatione ad sunt, ut ita tollatur occasio redarguendi sententias & processus de nullitate; Non autem ubi eorum substantia omnino deficiat, quia nempè nullatenus servati sint, cum sanatio praesupponat existentiam corporis, quamvis infirmi.

Et secundo, ut eadem sanatio, eatenus intret, quatenus inter primam petitionem, quae per monitorium, vel per commissionem facta sit (ad eod causae introductio sequuta dici valeat,) & istam ultimam citationem sanatoriam, tantum effluxerit spatii, ut termini servari poterint, Ex ea clara ratione, quod fictio non datur ubi non potest adesse veritas, de his *Seraphim. dec. 515. & 1352. Buratt. & add. dec. 126. & 483. add. ad Gregor. dec. 156. Royas dec. 482. Cels. dec. 76. & frequenter.*

Cumque illa Pars, cujus interest causam expediri, concipere soleat citationem ad sententiam, in
 15 cujus termino illa proferri valeat; Hinc altera Pars, quae pro consueto more Deorum & possessorum, timendo condemnationem, subterfugis, ac dilationibus studeat, confugere soleat ad quasdam cautelas, illam praesertim, quae pro aliquorum Tribunalium stylis, parum commendabilibus, magnas moras necere solet, atque calumniarum esse magnum fomentum; Petendi scilicet ab altera Parte, declarationem circa usum testium, & scripturarum, an habere velit pro bonis, & veris ac legalibus ad effectum illa redarguendi de falso.

Captiosa etenim, atque calumniarum nutritiva, ut plurimum esse solet ista cautela; Vel quia scilicet, aliqua composita, & timorata conscientia personarum ab aliorum casuum experientia, vel contingentia edocet, quandoque potius causas suorumque iurium prosecutionem deferere eligunt; quam se exponere quarrelis criminalibus, ac molestiis calumniarum ex capite falsitatis, ob quas longas lites, & molestias pati oportet pro remissione causae ad Iudicem civilem, quodque iste inhibeat criminalis, ut exitum causae civilis expectet, ut in materia fori competentis advertitur, *tit. de jurisd. disc. 77. & 79. & supra disc. 3.* Vel quia super modo faciendi hujusmodi declarationem, magni longarum disputationum apparatus assumi soleant; Tum su-

per modo, cum quo facienda sit petitio hujusmodi declarationis, quod scilicet dicatur illam peti, eo quia intendat redarguere de falso scripturas, vel testes, aliave jura, super quibus declaratio petatur; Tum etiam super modo faciendi declarationem, an scilicet ea fieri debeat omnino purè, & praecise, vel fieri possit sub aliqua conditione, vel praeservativa; Atque super hoc, non modica opinionum varietas dignoscitur, nimiumque scribentes se diffundunt, de ista materia declarationis circa usum *Farinae. quaest. 159. Royat. pragmat. 1. de fals. late add. ad decis. 2. post primum vol. consil. Farinae.*

Prout etiam circa scripturas, super quibus hujusmodi declaratio facienda sit, nec ne; An scilicet teneatur quis eam facere super eius propriis libris vel memorialibus privatis ac domesticis, ad quorum confessionem, & exhibitionem ratione officii non teneatur; Et quo casu regula videtur negativa, pro facti qualitate, & circumstantiis tamen, pro iudicis arbitrio limitari solita, juxta varios Tribunalium stylos, quibus est deferendum.

Nimium autem rara in Curia sunt hujusmodi disputationes; Tum ob Curialium integritatem, & praesertim in Rota, ac in aliis majoribus Tribunalibus, quod scilicet abhorrerent solent pro regula
 16 (quae tamen ab aliqua limitatione non est immunis, ista calumnia subterfugia; Tum etiam quia pro eiusdem Curiae stylo, nimium exosum, ac opprobriosum est in ore qualificatorum Curialium, ipsum nomen criminalitatis in genere.

Magis verò quia Rota praesertim stylus est, cum quo, juxta casuum circumstantias, alia Tribunalia procedere solent, pro ejus arbitrio rejiciendi hujusmodi instantias, quoties non accedat magnus fumus suspicatae falsitatis, quo cessante reputari solet calumnia. *dec. 336. num. 17. par. 13. recent. Illaque admittitur, adhuc admittitur in respondente, vel in declarante facultas dicendi, se velle uti, donec de contrario doceatur, sive vehementes suspiciones indicentur, dec. 783. par. 4. divers. dec. 364. post 2. vol. consil. Farinae. Buratt. dec. 532. add. ad dictam dec. 1. post primum vol. consil. Farinae, atque ita hujusmodi litigantium cautela quodammodo ab aula recessisse videtur (Res quidem multum commendabilis.)*

Nimium quoque commendabilis esset altera praxis, abolendi alterum usum, respondendi positionibus, quoniam ut advertitur supra in rubrica confessionis, *supra disc. 23.* in qua de hujusmodi positionibus, ac responsione ad eas agitur, praxis docet, quod ad aliud non deservit usus positionum, nisi ad fomentum calumniarum, ac dilationum, cum inani temporis, & sumptuum jactura in disputationibus super illarum relevatione, tam circa numerum excessivum, in quo artificiosè dari solent, quam circa impertinentiam, ac etiam super responsione, an & quando sit sufficiens, sive an debeat esse magis praecisa, & cum illis Praeticoformalitatibus, quae reveras inutilis judicialium speciem sine aliquo proficuo effectu, saltem pro frequentiori praxi redolere videntur.

Tunc autem ista praxis admittenda videretur, quando ageretur de facto, quod de sui natura esset difficilis probationis; Puta de mutuo, vel de alia conventionione fiduciaria, quae sine inventu scripturae vel testium facta sit, unde propterea, pro facti qualitate probabilis adesse videretur spes, quod ipse principalis, ab altera parte interrogatus, non esset negaturus; Atque tali casu, spectato principaliter sine, vel effectu, ob quem lex id introduxit, ista interrogatio, ac respectivè responsio sequi deberet
 coram

coram Iudice, per ipsosmet principales, sine assententia Causidicorum, qui captiosas suggerant responsiones, & juxta speciem illius interrogationis, quæ prudenter (simulata persona) facta fuit in pleno Concilio impudenti mulierculæ, quæ accusaverat S. Athanasium, cum similibus, Si quidem, ubi sequutum sit mutuum, vel respectivè restitutio pecuniarum, vel aliarum rerum fiducialiter atque (ut vulgò dicitur) à *quattuor oculis*, tunc si ipse, qui dedit, vel restituit, de facie ad faciem interroget alterum, quod cum juramento dicat, an receperit, nec ne, non de facili ille negare audebit; Dummodo (ut dictum est) non habeat assententiam captiosæ causidici, sine qua, ubi etiam præcedenter ab eo fuerit instructus, adhuc solent principales se involvere, quando ita veritas se haberet, juxta id, quod frequenter praxis docet in constitutis criminalibus, ad quorum instar quandoque, pro facti qualitate, ex qua prudens Iudicis arbitrium regulari deberet, id in civilibus præctandum esset, abolendo in reliquis illas formalitates, quas praxis servat, cum aliud non importent nisi fomentum calumniarum & occasionem perjuriarum, quæ (ut alibi advertitur) in quandam consuetudinem, irà abiisse videntur, ut etiam nimium scrupulosi, qui de non exacta observantia consiliorum, vel devotionum, nimium dolere solent, atque graviter in confessione sacramentali se inculpant, Hujusmodi tamen ac similia negligunt perjuriam, de quibus pro frequentiori moderno usu, neque inquirere solent Confessarii, qui forte ista graviora negligere videntur; Atque ex hac ratione resultare videtur Ritus M. C. V. ut liquidatio instrumenti jurati fieri deberet de facie ad faciem, de hoc ritu, *tit. de credito disc. 116. & infra in discursu iudicii executivi.*

8 Ultimus actus perficiens processum seu ordinem iudicii, priusquam Iudex eius officio fungatur, ipsumque iudicium in ea instantia terminet cum sententia definitiva, consistit in citatione Partis, ad ipsam sententiam audiendam, & proferendam; Est etenim ista citatio præcisè necessaria, ad eam ipsa deficiente, sententia corrumpitur, istaque reputatur nullitas substantialis, utpote de majoribus ex causa citationis. *V. infr. & add. lib. 3. c. 2. & lib. 7. c. ult. Affl. dec. 283. & 346. Capic. & add. dec. 1. de Marim. resol. 45. libr. 1. cum aliis de quibus infra.*

9 Non sufficit autem citatio vaga, vel generalis, ad informandum Iudicem, sive ad videndum mandari expediri causam, quoniam debet esse præcisè ad sententiam; *Gregor. & add. decis. 209. Buratt. & add. decis. 18. & 619. decis. 288. num. 3. par. 11. rec. & sepius.* Nisi tamen constet de contrario stylo, ob quem alter actus iudicialis stet loco hujus citationis, eique æqui polleat, Ut (ex. gr.) habetur in aliquibus locis vel diocesis Hispaniarum, quod conclusio in causa, quæ solemniter, cum citatione Partis per Iudicis decretum fieri solet, stet loco hujus citationis; Unde propterea in causa jam conclusa, liberum Iudici remanet sine aliâ citatione sententiam proferre. *Gregor. & add. decis. 140.*

20 Cessante autem hoc stylo, quem in Italia non habemus (saltem juxta praxim Curia), hinc sequitur, ut in causis de partibus, quæ per appellationem ad eam devolutæ sint, frequenter de hoc defectu disputari soleat, ex duplici motivo; Vel scilicet illo circumductionis citationis, prædictæ sequente ex admissione iurium, quæ producta sint in eius termino; Vel quia sententia lata non fit in termino, in quo citatio cadebat, sed post eum jam expiratum.

22 Quatenus itaque pertinet ad primam speciem circumductionis, Regula est, quod illa resultat ex admissione iurium, quæ de novo producta sint; Quoties ea purè, & absque alia protestatione facta sit. *Gregor. & add. dec. 140. & 457. Curat. dec. 727. & sepius.*

Verum ista nullitas de facili convinci solet in processibus de partibus, nimium autem raro in causis, quæ aguntur in Curia, quoniam practici Iudices, & Notarii hanc admissionem, quæ in hoc statu fiat, non faciunt simpliciter, sed cum clausulis præservativis, ita ut circumductio non sequatur; Prudente tamen & commendabiliter recipiuntur nova iura, ut Iudex durante termino habito pro servato, inspicere valeat de eorum relevantia, quoniam si dignoscet ea irrelevantia esse, illa negligendo procedit ad publicationem sententiæ; Et è converso abstinet à prolotione sententiæ, ut supra advertitur.

23 Bene verum, quod etiam in causis de partibus, pro frequentiori praxi, ista nullitas, quæ resultat à circumductione citationis; non de facili datur, quamvis in eius termino, nova iura producta sint in actis, quoniam non habetur praxis faciendi productiones, Parte citata ad dicendum contra, & videndum admitti &c. Sed sine alia citatione, vel Iudicis admissione, præsentatur, atq; Notarius adnotat solum præsentatam, ex qua non resultat circumductio, cum ea pendeat à decreto admissionis factæ per Iudicem, non autem à sola productione; *Loco proxime supra & dec. 427. par. 9. rec.* Ideoque ista species nullitatis rara est.

24 Frequenter autem, penèque quotidiana est altera, quod sententia prolata sit extra terminum cadentis citationis, ut præferunt praxim frequentior docet in sententiis Tribunalium ecclesiasticorum existentium in Regno Neapolitano; Cum etenim stylus sit illorum Tribunalium sæcularium, concipiendi huiusmodi citationes ad sententiam ad primam diem iudicium, & deinde in antea cum continuatione &c. Istaque clausula *cum continuatione &c.* operetur quod terminus, pro frequentiori stylo duret per alios decem dies, quamvis in aliquibus Curia, & Tribunalibus soleat esse maior; Idcirco Iudices ecclesiastici, iuxta superius insinuatam errorem, qui fortè oriri solet à Notariis, vel à Causidicis, qui aliam nesciunt praxim, vel theoreticam quam illam propriæ regionis, eundem adhibent stylum; Unde propterea in Curia pro mea praxi, infinitus numerus sententiarum, ita annullatus fuit, nullatenus curando supradictum declamatum stylum, Vel quia formiter, ac bene justificatus non esset, quod agere expediens reputare non consuevit, dum major temporis ac sumptuum iactura in hoc fieret, quæ admissa nullitate in causæ expeditione ex integro, ut infra in nullitatum rubrica advertitur. *Infr. disc. 38.*

25 Ille siquidem stylus improbare consuevit, utpote contra iuris dispositionem, ut sententia extra diem vel terminum cadentis citationis proferatur, non attendendo dictam clausulam *cum continuatione &c.* eo quia videtur species citationis nimium vaga, quæ efficere non debeat, quoniam obligari non debet citatus ad hanc servitutem, ut plurimum dierum spatio teneatur singulis horis, & momentis esse in iudicio, incertus quando sententia proferenda sit, Solumque id admittitur, quod si Pars, ad cuius instantiam citatio concepta est, & quæ sententiam favorabilem obtinuit, accusaverit in termino cadentis citationis contumaciam citatis; Tunc sus-

stentabilis sit stylus, ut infra brevem terminum, unius vel duorum, sive ad summum trium dierum, sententia validè proferri valeat, sed non ultrà, 2. *Burratt. decis. 727. num. 3. decis. 131. num. 2. & seqq. post Vivian. de iur. patr. Cavill. decis. 272. add. ad Gregor. decis. 73. Bieb. dec. 501. in principio.*

26 Cumque replicare consueverim de consimili stylo Curie habendi terminum citationis pro servato, undè propterea duret per idem spatium decem dierum, in aliis Tribunalibus, & in illo Rota per quindecim; Quinimò in ultima Rota in qua indicuntur vacationes generales activè per longius, usque scilicet ad Congregationem generalem expeditionum cum quibusdam majoribus exorbitantiis, quæ insinuantur in *relatione Curie* agendo de Rota Auditorio, in *relatione Curie disc. 32.*

Negari tamen consuevit styli conformitas, quoniam licet in Curia, naturaliter, & de facto, sententia pro frequentiori praxi, proferantur in decima die; atque penè in ultima hora labentis huius termini habiti pro servato; Attamen per quamdam retroractionem, adjicitur illa prima dies iuridica, in qua citatio cadebat, adeò ut ex tunc sententiatum dicatur cum tali rigore, quod ex illa die currat terminus decem dierum à iure datus ad appellandum, undè propterea contingit illa exorbitantia, quæ in præfata rubrica Auditorii Rotæ insinuata est, quod scilicet prius sequitur res iudicata, quam sequatur sententia. E converso autem, juxta dictum alterum stylum, publicatio, seu lectura sententiæ, non habet hanc retroractionem, sed adnotatur in ipsa die, in qua revera actus fiat, & consequenter extra terminum cadentis citationis.

Quamvis autem, juxta conditionem Advocatorum, sustinendi modo unam opinionem, & modo alteram, juxta causarum diversas contingentias; Ego obtinuerim pluries, ac pluries hujusmodi nullitatis canonizationem, flantibus Rotæ decisionibus, quæ id explicitè firmant, adeò ut quando è converso occasio dedit sustinendi contrarium (quod libentius, & cum majori sensu veritatis agebam ut potè præfati styli conscius) non de facili id sustineri fuit concessum, ob auctoritatem decisionum Rotalium, quæ contrarium firmant ut supra.

27 Attamen intellectus, hujusmodi resolutionibus nunquam acquievit, cum spectato effectu, stylus videatur uniformis illi, quem servat Curia ut supra; Neque desideranda videtur illius formalis justificatio (ut quandoque Rota respondere consuevit) *Othob. decis. 176. num. 3. Iannu. separationis thori 24. Aprilis 1654. coram Meltio, & in aliis.* cum ille videatur notorius, atque de eo tanquam tali, & indubitato passim loquantur illius regionis DD. Et consequenter videtur quidam irrationabilis rigor, qui judaisimi speciem redoleat.

Neque considerabilis videtur dicta ratio differentie, utpote redolens quandam meram formalitatem, non autem effectum, vel substantiam veritatis, quæ revera est eadem; Quinimò magis exorbitans à jure videtur iste stylus Curie, quam ille, cum iste compliceat quandam speciem simulationis vel fictionis; Ideoque incongruum videtur, ut melior, magisque commendabilis, ac juri conformis dici mereatur ille stylus, qui mendacium, atque fictionem continet quam ille, qui magis sincere procedit cum naturali veritate.

28 Non requiritur autem hæc citatio, ubi agatur de sententia prolata Parte præsentè, cum tunc ha-

Card. de Luca de iudiciis & judicialibus.

beat, finis, ob quem citatio concipienda est, dum modo tamen præsentia accedat, in ipso actu prolationis; Secus autem si enunciatur præsentia in aliquo contradictorio, vel congressu, qui præcesserit, cum ille dicatur actus potius extrajudicialis, & preparatorius.

29 Non est opus autem, ut expectetur lapsus intergræ diei, in qua terminus cadat, sed sufficit quod actus sequatur in hora consueta audientie, atque aliquando sententia proferri valet ipsamet die, in qua citatio concepta, & exequuta est, quoties contra præsentem, personaliter facta sit expresse ad hodie, in tali tamen hora, quod congruè comparere poterit coram iudice ad ipsam sententiam audiendam. *Seraphin. decis. 1115. in dicta ianuen. separationis thori 27. Novembris 1652. & 24. Aprilis 1654. coram Meltio decis. 233. nu. 10. par. 7. rec.*

Plures item dari solent à DD. limitationes super hujus citationis cessante necessitate; Quando scilicet agatur de notorio omnimò certo, & indubitato, *Gabr. de citat. concl. 1. num. 5.* Vel quando certum sit quod citatio nulla competat defensionis, *add. ad Burratt. decis. 116. decis. 191. num. 5. par. 10. rec. Bieb. decis. 589. nu. 13.* (Quod tamen nimium raram est, ut ad praxim reducat;) Sive ubi agatur de sententia supremi Principis, vel supremi Magistratus; *Bieb. dicta dec. 589.* Aut ubi de sententia arbitramentali ob facultates, quæ per Partes arbitris datae sint, *supra disc. 11.* Sive ubi agatur de contumace, *supra disc. 9.* cum similibus; Attamen hujusmodi limitationes præsertim in Curia, forte nullam, vel nimium raram habent praxim, neque de facili certam recipiunt regulam, cum totum pendeat à Tribunalium stylis, vel à causarum qualitate, & circumstantiis; Solumque in Congregatione Baronum (quatenus ad Curie praxim pertinet) iste defectus quandoque negligi consuevit, *ut. de feud. disc. 95. & in relatione Curie disc. 28. Bieb. dicta decis. 589;* Non agitur autem de Sacris Congregationibus Cardinalium, cum illæ non constituant formalia Tribunalia contentiosa cum ordine iudicii, ut de illis agendo in *relatione Curie* advertitur.

Super negativa hujus citationis disputari quandoque solet, idque pendet ab integritate actorum, an scilicet adsint, necne integrè illa acta, ex quibus de affirmativa constare debet, quoniam integritate non accedente convinci non potest negativa, quam excludit coneraria possibilitas, dum in dubio præsumptio est pro validitate in exclusionem nullitatis. *Martin. Andr. decis. 9. & 19. Cavaler. dec. 35. & 535. Burratt. & add. decis. 264. Bieb. dicta decis. 589. add. ad Gregor. dec. 416. & infra disc. 37. & 38. agendo de transportatione actorum, & de nullitate.*

De legibus, & auctoritatibus, cum quibus, in ordinatoriis, vel decisoriis, iudicandum, vel procedendum est.

S V M M A R I V M.

- 1 **I**nstructa causa, super eius determinatione assumuntur questiones.
- 2 **Q**uod hodie legalis facultas, vel ars iudicandi & consulendi sit longè difficilior quam de tempore

M